

BEVEZETÉS

A JÓ ÁLLAM JELENTÉS KONCEPCIÓJA, FELÉPÍTÉSE, TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYAI

Koncepció

Az elmúlt évek fejleményei: a pénzügyi és gazdasági válság, a klímaváltozás hatásai, a terrorizmus és az illegális bevándorlás elleni fellépés, valamint a negyedik ipari forradalomhoz való alkalmazkodás követelményei előtérbe helyezték a kormányzás államközpontú megközelítését és gyakorlatát. Az „államtalanítást” hirdető irányzatokkal szemben egyre inkább megerősödött az a felfogás, amely szerint a közjó absztrakt normarendszerének érvényesítése érdekében az államnak kell értékteremtő és értékvédő szerepet vállalnia a politikai, gazdasági és társadalmi változások folyamatában. Ezt a paradigmaváltást fejezi ki a Jó Állam fogalma, amely a közjó és a közszolgálati etika normáira támaszkodva szoros összefüggésben áll a jó kormányzás és a jó közigazgatás fogalmával.

A napjainkban mind sokrétűbbé váló, egymással gyakran átfedésben lévő, ágazatokon átívelő feladatok ellátása és a komplex problémák (éghajlatváltozás, demográfiai változások, migráció, kiberbiztonság) kezelése egyre jelentősebb kapacitásokat, intézményi, adminisztratív és humán képességeket igényel a kormányok részéről, amelyek megteremtése, „karbantartása” és folyamatos fejlesztése a mindennapi gyakorlat szerves részévé vált. A probléma súlyát az is mutatja, hogy számos jelentős nemzetközi szervezet (OECD, ENSZ, Világbank, Világgazdasági Fórum, International Institute for Management Development – IMD) foglalkozik a kormányzás teljesítményének komplex értékelésével, az ehhez szükséges indikátorrendszerek kialakításával, összehasonlításra alkalmas átlagok, trendek, rangsorok készítésével és közzétételével. Az alkalmazott társadalomtudományok rendkívül gazdag szakirodalmából tükröződő elméleti sokszínűség, a mérések és értékelések változatos módszertana egyrészt kifejezésre juttatja a kormányzás értékilemkeit és értékválasztásait, másrészt olyan vitákat, megismerési és tanulási folyamatokat indít el, amelyek nagymértékben hozzájárulnak a kormányzás minőségének és hatékonyságának fejlődéséhez.

A nemzetközi gyakorlatban meghonosodott és széles körben alkalmazott alapfogalmak közül az állami kapacitást magyarázó tényezőnek tekintjük arra vonatkozóan, hogy milyen potenciális intézményi képességekkel rendelkezik az állam az alkotmányban, Alaptörvényben, kormányprogramban és különféle jogi normákban rögzített célok végrehajtása érdekében. Ezek mennyiségi változóiból a kormányzati képességek alakulására lehet következtetni. A *kormányzati képesség* fogalma alatt a hatalomgyakorlás instrumentális dimenzióját, más szó-

val a kormányzáshoz szükséges intézményi, adminisztratív, jogi, pénzügyi, infrastrukturális és védelmi kapacitások cél-eszköz relációban történő mobilizálását, alkalmazását és/vagy fejlesztését értjük. Ezek a kategóriák azonban erősen kontextusfüggők, azaz ténylegesen a kormányzás gyakorlatában nyerik el valódi értelmüket. Éppen ezért az állami kapacitások és kormányzati képességek egyes dimenzióinak mérésekor fontos és eldöntendő kérdés, hogy értelmezési kereteit az „államtalanított”, a társadalmi önszabályozásra és az alulról szerveződő hálózatokra épülő vagy – ellenkezőleg – az *aktívan fellépő, cselekvőképese, államközpontú kormányzás* felfogása alkotja-e. Az utóbbi elutasítja az állam „kiüresítését”, az állami kapacitások és kormányzati képességek gyengülését, ugyanakkor alapvetésnek tekinti, hogy a kormányok elsődleges felelősséggel tartoznak a társadalom irányításáért és koordinációjáért, de megválaszthatják feladataik és kötelezettségeik megvalósításának módját, eszköz- és szabályrendszerét.

Mindezek alapján a hatékony működés és a fenntartható eredmények biztosítása, valamint az ehhez kapcsolódó, önreflexióra képes államreform érdekében olyan *mérési és értékelési rendszer* kialakítása és folyamatos működtetése válik szükségessé, amely meghatározott hatásterületekre fókuszálva visszacsatolást ad a kormányzati hatékonyság tartalmi elemeiről és azok változásairól.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem kiemelten fontos feladatának tartja, hogy karai, intézetei, doktori iskolái és kutatóhelyei interdiszciplináris megközelítéssel, objektív, kutatásalapú tudásbázis létrehozásával hozzájáruljon a modern állam és a hatékony nemzeti közigazgatás feltételrendszerének és működésének kialakításához. Az 1602/2014. (XI. 4.) kormányhatározat rögzítette, hogy a kormány egyetért a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) államtudományi felsőoktatási intézménnyé történő alakításával, az Államreform II. – a bürokráciacsökkentés programja egyes intézkedéseivel összhangban. E kiemelt feladat végrehajtására az NKE Szenátusa 114/2014. (X. 15.) számú határozatával megalapította az Államtudományi Intézetet (ÁTI), amelynek legfontosabb feladatát az államtudományok területén végzett kutatások és képzésfejlesztések összehangolása jelentette. Az ÁTI neve 2016. február 1-től Államkutatási és Fejlesztési Intézetre (ÁKFI) változott, amely kifejezi, hogy tevékenységében a hangsúly az oktatási és kutatási feladatokról a fejlesztésre, azok koordinációjára helyeződött át.

Az ÁKFI szervezeti keretei között működő Államreform Központ (ÁRK) általános célja, hogy az államreform folyamatát támogató, részben empirikus, részben előremutató, elvi, tudományos háttérrel biztosító kutatási tevé-